

ТУРАР-ЖОЙ БИНОЛАРИ ВА БОШҚА УЙ-ЖОЙ ҲУҚУҚЛАРИГА ЭГАЛИК ҲУҚУҚИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ШАКЛЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ

Ашурова Мухайё Ахтамовна,
юримдик фанлар номзоди

АННОТАЦИЯ

Маълумки, шахсларнинг тегишли ҳуқуқлари уларнинг субъектив ҳуқуқлари ҳисобланиб, бу ҳуқуқлар объектив ҳуқуқ нормаларида ифодаланиши билан аҳамиятли ҳисобланади. Айнан, объектив ҳуқуқ нормалари (норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар)да фуқаролик ҳуқуқи субъектларига тегишли ҳуқуқларнинг мазмуни, уларни амалга ошириш шартлари, ҳимоя қилиш асослари, кафолатлари ва усуллари ўз ифодасини топади.

Ҳимоя қилиш ҳуқуқи деярли ҳар қандай субъектив фуқаролик ҳуқуқи таркибига киритилган элемент (ваколат) ҳисобланади. Иккинчи нуқтаи назарга кўра, ҳимоя қилиш ҳуқуқи мустақил субъектив ҳуқуқдир.

Ушбу тадқиқот турар-жой бинолари ва бошқа уй-жой ҳуқуқларига эгалик ҳуқуқини ҳимоя қилиш шакллари ва усуллари масалалари муҳокама қилишга бағишланади.

Калим сўзлар: Турар-жой бинолари, эгалик ҳуқуқи, хусусий мулк ҳуқуқини ҳимоя қилиш, ҳуқуқларни ҳимоя қилиш усуллари

ABSTRACT

It is known that the relevant rights of individuals are considered their subjective rights, and these rights are significant as they are expressed in objective legal norms. It is precisely in the objective legal norms (normative legal documents) that the content of the rights belonging to the subjects of civil law, the conditions of their implementation, the grounds of protection, guarantees and methods are expressed.

The right to defense is an element (authority) included in almost any subjective civil right. According to the second point of view, the right to protection is an independent subjective right.

This study is devoted to the discussion of forms and methods of protection of ownership of residential buildings and other housing rights.

Key words: Residential buildings, ownership, protection of private property rights, methods of rights protection

КИРИШ

Таркибига турли хилдаги субъектив фуқаролик ҳуқуқлари кирадиган ҳар қандай ҳуқуқ, агар у ҳуқуқдор шахснинг ҳаракатлари билан, керак бўлганда эса давлат ва бошқа ваколатли органларнинг ҳаракатлари билан ҳимоя қилинса,

субъект учун ҳақиқий аҳамиятга эга бўлади. Юридик фан мавжуд ҳимоя ҳуқуқи бўйича бир нечта нуқтаи назарни шакллантирган¹.

Конституциясининг 21-моддасида мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва ҳимоя қилиш мустақамланган. Шунингдек, Конституциясининг 65-моддаси хусусий мулкни ҳимоя қилишни кафолатлайди. Қонунчилик, шунингдек, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилишни кафолатлайди, бу Конституциясининг 55-моддасида акс еттирилган. ФКнинг 2-моддаси номоддий имтиёзларни ҳимоя қилиш тўғрисидаги Конституцияда белгиланган ҳуқуқий нормани такрорлайди.

Ушбу нуқтаи назарлардан бирига кўра, ҳимоя қилиш ҳуқуқи деярли ҳар қандай субъектив фуқаролик ҳуқуқи таркибига киритилган элемент (ваколат) ҳисобланади. Иккинчи нуқтаи назарга кўра, ҳимоя қилиш ҳуқуқи мустақил субъектив ҳуқуқдир.

Айтишимиз мумкинки, биринчи нуқтаи назар янада кенгайтирилган ва тўғри деб ҳисобланади, айниқса, агар биз ушбу позицияни қўллаб-қувватловчи далилларни ҳисобга олсак:

- биринчидан, ҳеч қандай тарзда ҳимоя қилиш ҳуқуқи мутлақо мустақил маънога эга бўлиши мумкин эмаслигини назарда тутиш лозим, чунки бу ҳолда уни ҳимоя қилиш учун мўлжалланган неъмат мавжуд бўлмайди;

- иккинчидан, ҳар қандай ҳуқуқнинг мавжудлигини ҳимоясиз амалга ошириш мумкин эмаслиги жуда муҳим, чунки уни ҳимоя қилишнинг иложи бўлмаганда ҳуқуқнинг ўзи мавжуд бўлмас эди.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Юқорида айтиб ўтилган ҳимоя ҳуқуқини таҳлил қилиб, уни субъектив фуқаролик ҳуқуқи мазмунининг элементларидан бири бўлган ажралмас ҳуқуқ сифатида кўриб чиқиш лозим. Агар биз ушбу позицияга амал қилсак, унда юқорида айтиб ўтилганидек, субъектив фуқаролик ҳуқуқининг тузилиши қуйидаги учта элементни: улар ўз ҳаракатларини амалга ошириш ҳуқуқини, зиммасида мажбурият бўлган шахслардан муайян хатти-ҳаракатларни талаб қилиш ҳуқуқини ва ҳимояни талаб қилиш ҳуқуқини ўз ичига олади².

Бундай ҳолда, фуқаролик ҳуқуқини ҳимоя қилишнинг ҳар қандай муайян усулини қўллаш тартиби ва чегаралари бевосита ҳимояланган ҳуқуқ нимани ўз ичига олганига ва ушбу ҳуқуқнинг бузилиш хусусиятига боғлиқ. Бу, шунингдек,

¹ Жилин А.Г. Правосудие по гражданским делам: актуальные вопросы. – «Прспект», 2010 г. С.153-154.

² Карягин Н.Е. Диспозитивные и императивные нормы в жилищном праве: вопросы теории и практики применения // Бизнес в законе. 2015. – № 2. – С. 42-46.

ҳимояланган ҳуқуқнинг табиати ва ҳимоя қилиш ҳуқуқи ўртасида тўғридан-тўғри боғлиқлик мавжудлигини, ҳимоя қилиш ҳуқуқи ўз-ўзидан мавжуд эмаслигини кўрсатади³.

Қонунчилик субъектив ҳуқуқларни ҳимоя қилишни ифодалаш учун турли хил атамалардан фойдаланади: буларга "чора", "усул", "восита" ёки "шакл" каби тушунчалар киради. Юридик фан юқоридаги тушунчаларни бир хил деб қабул қилиши характерлидир.

Фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш фуқаролик ва фуқаролик процессуал ҳуқуқи назариясининг энг муҳим тоифасидир.

Фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш Фуқаролик кодексининг 11-моддаси матнида акс эттирилганидан кўра кенгроқ қабул қилиниши керак, бу айниқса субъектив ҳуқуқларни тан олишга бўлган ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг биринчи усулида аниқ акс эттирилган.

Ҳуқуқни тан олишни фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш усули сифатида универсал чора ҳисобланади. Мулк ҳуқуқини тан олиш тўғрисидаги даъволар фуқаролик, иктосидий ва маъмурий судлар томонидан кўриб чиқилади, бу Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2018 йил 30 ноябрдаги "Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш ҳақидаги ишлар бўйича суд амалиёти тўғрисида"ги 34-сонли қароридан келиб чиқади. Хусусан, "иморатга хусусий мулк ҳуқуқи асосида эгалик қилиш фактини аниқлаш ҳақидаги иш бўйича суд эгалик ҳуқуқини эмас, балки иморатни аризачига хусусий мулк ҳуқуқи асосида тегишли эканлиги фактини, аризачида ўз вақтида эгалик ҳуқуқи тўғрисидаги ҳужжат бўлганлиги, лекин улар йўқолган ва уларни тиклаш имкони бўлмаган ҳолларда аниқлайди" (18-банд).

Далил сифатида биз амалиётдан қуйидаги мисолни келтиришимиз мумкин. 2022 йил декабр ойида Тошлоқ туман суди квартирага эгалик ҳуқуқини тан олиш, мерос гувоҳномаларини бекор қилиш ва мулкни рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги даъвони кўриб чиқди. Маълум бўлишича, баҳсли квартира 2018 йил май ойида вафот етган Ҳ. га тегишли эди. 2019 йил январ ойида унинг меросхўрлари – унинг рафиқаси ва икки ўғли – ҳар бири баҳсли квартирадаги улушининг 1/3 қисмига қонун бўйича мерос гувоҳномаларини олишди. Бироқ, кейинчалик марҳумнинг ўғилларидан бири унинг ҳаёти давомида отаси қонун билан белгиланган тартибда тасдиқланган васиятнома тузганини, унда бутун баҳсли квартира унга васият қилинганлигини аниқлади. Она бу ҳақда билар эди ва уни ҳаммадан яширди, чунки у меросни қонун бўйича меросхўрлар ўртасида

³ Хатунцев О.А. Право на защиту как правомочие субъекта права собственности // Бизнес в законе. 2008. – №2. – С. 107-110.

тенг тақсимламоқчи эди. Суд мажлисида васият қилиш ҳақиқати тасдиқланди ва суд даъвогарнинг даъволарини қондирди, унинг баҳсли квартирага эгалик ҳуқуқини тан олди ва тегишли ваколатлари давлат органига ушбу ҳуқуқни рўйхатдан ўтказишга мажбуриятини юклади.

Шуни таъкидлаш лозимки, даъвогар (васиятномага кўра меросхўр) баҳсли квартирада яшаган ва шунинг учун у квартирага эгалик ҳуқуқини тан олинганидан фойдаланиб, муайян ҳаракатларни амалга ошириш масалан, уйни ноқонуний эгаларидан талаб қилиш ёки уларни квартирадан чиқариб юбориш ва шу каби бошқа ҳаракатларни амалга ошириши талаб этилмас эди. Бироқ келажакда мулкдор бундай ҳаракатларни амалга оширилиши талаб этилиши мумкин.

Шунинг учун мулк ҳуқуқини тан олиш тўғрисидаги даъво, албатта, ўзига хос хусусиятларга эга бўлган фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг мустақил усули ҳисобланади. Ундан ҳуқуқлари учинчи шахслар томонидан тан олинмаган мулкдор, шунингдек ФКнинг 232-моддасига биноан мулкнинг титул эгаси фойдаланиши мумкин. Шу билан бирга, даъво қилинган мулк эгаси ушбу учинчи шахслар билан қандай – шартномавий ёки ношартномавий муносабатда бўлганлиги муҳимдир, чунки ҳуқуқни тан олиш тўғрисидаги даъво мулк эгасининг шартномадан ташқари даъвоси бўлиб, мулкни қайтариш ёки мулкдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган бошқа тўсиқларни олиб ташлаш тўғрисидаги даъво билан боғлиқ эмас ҳисобланади.

Бундан ташқари, ҳуқуқни тан олиш каби ҳимоя усулидан фойдаланиш даъво муддати билан чекланиши мумкин эмас. С.Ю.Стародумованинг таъкидлашича, биз фақат ҳуқуқни тан олиш ҳақида гапирамиз, чунки, субъектив ҳуқуқнинг мавжудлиги муддатсиздир ва агар ҳуқуқни мулкни ноқонуний эгалик қилишдан қайтариб олмасдан ваколатли шахсга тегишли эканлигини тасдиқлаш зарур бўлса, унда даъво муддатини қўллаш ноўриндир. Юқорида айтилганларнинг барчаси турар-жой биноларига бўлган ҳуқуқни ҳимоя қилиш нуқтаи назаридан ҳуқуқни тан олишда ҳақиқатан ҳам зарур⁴.

Даъвогар, фуқаролик қонунчилигига мувофиқ, ҳуқуқни тан олиш учун муайян жавобгар шахсга эмас, балки судга мурожаат қилиши зарур, чунки суд юрисдикция органи бўлиб, (тегишли ҳужжатни чиқариш орқали) даъвогарда низолашилаётган ҳуқуқ мавжуд ёки мавжуд эмаслиги фактини тасдиқлаши керак. Бинобарин, ҳуқуқни тан олиш фақат судда амалга оширилади⁵.

⁴ Стародумова С.Ю. О способах признания права собственности на земельные участки // Адвокат. 2009. – № 5. – С.87-92.

⁵ Жилин А.Г. Правосудие по гражданским делам: актуальные вопросы. – «Проспект», 2010 г. С.153-154.

Бу борада субъектив ҳуқуқни тан олишнинг классик мисолини келтириш ўринли: квартирасини хусусийлаштириш ва сотишни истаган мулкдор, маълум бўлишича, ҳужжатларни йўқотган ва шунга кўра, ўз хоҳишига кўра квартирага мулк ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлари бўлмаганлиги сабабли уни тасарруф эта олмаган. Бинобарин, бу ҳолда ҳуқуқни тан олиш квартирага бўлган ҳуқуқни амалга ошириш учун зарур шарт-шароитларни яратиш воситасига айланади.

Кўпинча, ҳуқуқни тан олиш талаби индивидуал мустақил маънога эга ва бошқа ҳимоя усули билан қопланиши мумкин эмас. Буларнинг барчаси шуни кўрсатадики, ҳуқуқни тан олиш мулк ҳуқуқларини, шу билан бирга бошқа ҳуқуқларга, масалан, мутлақ ҳуқуқлар (муаллифлик, хўжалик юритиш ва бошқалар.) ва нисбий ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг кенг тарқалган усули саналади.

ФКнинг 1-моддасида келтирилган ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг иккинчи усули "ҳуқуқ бузилишидан олдинги ҳолатни тиклаш ва ҳуқуқни бузадиган ёки унинг бузилиши хавфини туғдирадиган ҳаракатларни олдини олиш" ҳисобланади⁶. Ҳуқуқ бузилишидан олдинги ҳолатни тиклаш ҳуқуқларнинг тикланишига олиб келади ва бу фуқаролик ҳуқуқида виндикацион даъво деб аталади. ФКнинг 228-моддасида акс эттирилган бошқа бировнинг ноқонуний эгалигидаги мол-мулкни қайтариб олиш бунга мисол бўлади. Бунга ўзбошимчалик билан яшаш майдонини эгаллаган шахсларни кўчириш ҳам мисол бўлади. Шуни таъкидлаш керакки, ҳуқуқ бузилишидан олдин мавжуд бўлган вазиятни тиклаш судда ҳам, суддан ташқари ҳам амалга оширилади.

Умумий қоидага кўра, виндикацион даъво - бу эгалик қилмаётган мулкдорнинг мол-мулкни эгалик қилаётган шахснинг ноқонуний эгалигидан қайтариб олиш тўғрисидаги талабидир. Бундай даъвода даъвогар иш бўйича мол-мулкнинг мулкдори бўлиб, у мол-мулк ўзига мулк ҳуқуқи асосида тегишли эканлигини исботлаши лозим бўлади.

Шунингдек, субъектив ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг кенг тарқалган усулларида бири - бу ҳуқуқни бузадиган ёки унинг бузилиши хавфини туғдирадиган ҳаракатларнинг олдини олишдир. Ушбу ҳимоя усули, шунингдек ҳуқуқни тан олиш, йўқотишлар ва неустойкани ундириш каби бошқа ҳимоя усуллари билан биргаликда қўлланилиши мумкин⁷. Шу билан бирга, ушбу ҳимоя усули кўпинча мулкдорни эгалик қилишдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган ҳаракатлардан ҳимояланган ҳолларда қўлланилади, яъни ФКнинг 231-моддасида акс эттирилган мулкдан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш

⁶ Обязательственные отношения в частном праве России: Монография. – М.: ВАКО, РГСУ, 2015. – С. 17-18.

⁷ Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части второй (постатейный) / Под ред. Абовой Т.Е., Кабалкина А.Ю. – М. Юрайт. 2008. – 748 с.

ҳуқуқини ҳимоя қилишга қаратилган, бироқ мулк ҳуқуқини бекор қилиши билан боғлиқ бўлмаган негатор даъво ҳисобланади.

Фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг кейинги – учинчи усули низосли битимни бекор қилишдир. Худди шу усул битимни ҳақиқий эмас деб топиш оқибатларини ва яроқсиз битимнинг ҳақиқий эмаслиги оқибатларини қўллашни ўз ичига олади. Ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг ушбу усули ўзининг ҳуқуқий табиатига кўра ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг ҳуқуқ бузилишидан олдинги ҳолатни тиклаш усулига мансуб ва у ФКнинг 11-моддасида санаб ўтилган иккинчи усулига киради.

Тўртинчи усул–давлат органи ёки маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органининг ҳужжатини ҳақиқий эмас деб топиш. Бу мустақил, бундан ташқари у индивидуал ҳимоя усулдир, чунки у ФКнинг 12-моддаси билан тартибга солинади. Ушбу ҳимоя усулининг мавжудлиги шуни кўрсатадики, қонунга ёки бошқа ҳуқуқий ҳужжатларга мос келмайдиган ҳуқуқий ҳужжат эълон қилиниши билан фуқаролик ҳуқуқлари ёки манфаатлари бузилган шахс судга шикоят қилиниши мумкин.

Ноқонуний ҳужжатни ҳақиқий эмас деб топиш талаби бошқа ҳимоя чоралари билан, масалан, зарарни қоплаш тўғрисидаги даъво билан бирлаштирилиши мумкин. Улар, шунингдек, мустақил характерга эга бўлиши мумкин, агар ҳуқуқ субъектининг манфаати фақат ҳаракатнинг ҳақиқий эмаслиги фактини баён қилиш билан камайтирилса, бу, масалан, ҳуқуқни амалга оширишга тўсқинлик қилади.

Ҳимоялашнинг навбатдаги усули-бу фуқаролик-ҳуқуқий адабиётларда реал ижро деб аталадиган мажбуриятларни натура шаклида бажаришга мажбурлаш ҳисобланади. Ушбу усул қоидабузар жабрланувчининг илтимосига биноан шартнома матнида мажбурият сифатида қайд этилган ҳаракатларни амалда бажариши шартлиги билан тавсифланади. Пул компенсациясини тўлаш бурча асл ҳолида бажаришга қарши-қарши усул саналади. Реал ижро шуни англатадики, жабрланувчи компенсация сифатида хизматлар кўрсатиш, нарсаларни топшириш, пудрат ишларини бажариш ва ҳоказоларни олиши мумкин., яъни ҳаракатлар жисмоний маънода бажарилиши керак⁸.

Агар реал ижро кредитор учун қизиқишни бутунлай йўқотган бўлса ёки уни ижро этиш ушбу жабрланувчи учун объектив равишда имконсиз бўлиб қолса, бу усул, Л.В.Ситдикова таъкидлаганидек "... ҳимоя бошқа усули билан –

⁸ Договор как средство правового регулирования отношений в сфере оказания услуг: проблемы теории и практики: монография. – М.: ВАКО, РГСУ, 2015. – 148 с.

жабрланувчи кредитор танлаш бўйича ўзгартирилиши мумкин"⁹. Юқоридаги муаллиф қўшимча таъкидлаганидек, фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг ушбу усулининг ўзига хос хусусияти шундаки, у мажбуриятларнинг амалда бажарилишини таъминлаш учун ишлаб чиқилган. Шу билан бирга, у суд амалиётида кенг қўлланилмаган.

Бу бир неча сабаблар билан боғлиқ. Биринчидан, муддатлар бузилганда ёки ваколатли шахслар учун иқтисодий жиҳатдан фойдасиз бўлганда, ижро кўпинча барча маънони йўқотади. Масалан, олди-сотди шартномаси асосида янги йил учун ўйинчоқларни топширишнинг кечикиши янги йил байрамлари тугаганидан кейин ушбу вазифани бажаришнинг маъносизлигига олиб келади. Шунини ҳам таъкидлаш мумкинки, қишда (ёз учун мўлжалланган) дизел ёқилғиси етказиб бериш бу таъминотни иқтисодий жиҳатдан фойдасиз, норентабел бўлишига олиб келади.

Бундан ташқари, ҳуқуқнинг бузилиши ва қарорнинг кучга кириши ўртасида узок муддат ўтиши мумкин бўлган шароитларда ва ваколатли шахс учун бурчни натура шаклида бажариш учун мукофотланишнинг аҳамияти тобора камроқ аҳамият касб этади. Бундан ташқари, суд бурни асл ҳолида бажарилиши тўғрисида қарор қабул қилиши учун, қоидабузар ушбу мажбуриятни бажара оладими ёки йўқлигини аниқлаш лозим ва бу жуда мураккаб ва узок муддатли таомил ҳисобланади¹⁰.

Ҳимоя қилишнинг энг муҳим усуллари, шунингдек, зарарни қоплаш ва неустойкани ундиришни ўз ичига олиши мумкин. Субъектив фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг ушбу усуллари фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг энг кенг тарқалган чораларидир. Ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг ушбу усуллари шартномавий ва шартномавий бўлмаган ҳуқуқий муносабатларда қўлланилади. Ҳуқуқларни ҳимоя қилишнинг ушбу усулларида устуворлик жабрланувчининг мулкий зарарлари билан боғлиқ бўлган пул компенсацияси шаклида ифодаланган мулкий манфаатидир¹¹.

Шундай қилиб, фуқаролик қонунчилиги мулк ҳуқуқини, ашёвий ҳуқуқларни ва мулкдорнинг мулкий манфаатларини ҳимоя қилишда фойдаланиладиган бир қатор воситаларни назарда тутаяди. Ҳуқуқий институтга қараб, уларни юридик мажбурият-ҳуқуқий ва ашёвий-ҳуқуқий турларга бўлиш мумкин.

⁹ Ситдикова Л.Б. Нормативно-правовое и договорное регулирование отношений на возмездное оказание информационных услуг. – М.: ИГ «Юрист», 2007. - 48 с.

¹⁰ Volkova M.A., Sitdikova L.B., Starodumova S.J., Shilovskaya A.L. Legal Problems of the Information Services Implementation in Russian Civil Law // Review of European Studies. 2015. Т. 7. № 6. С. 275.

¹¹ Стародумова С.Ю. Возникновение и осуществление права собственности граждан на земельные участки: автореф. дисс. канд. юрид. наук. – Саратов, 2010.

Мулкдорнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг мажбурият- ҳуқуқий воситалари. Бу мулкдорга етказилган зарарни қоплаш тўғрисидаги даъво, шартнома бўйича фойдаланиш учун тақдим этилган нарсаларни қайтариш тўғрисидаги даъво ва асоссиз қўлга киритилган мол-мулкни қайтариш тўғрисидаги даъво. Мулкдорнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг мулккий ҳуқуқий воситалари. Бу мулк ҳуқуқини тан олиш тўғрисидаги даъво, мол-мулкни қайтариб олиш тўғрисидаги даъво ёки эгаликлик қилишга оид бузилишларини бартараф этишни талаб қилиш тўғрисидаги даъво. Ҳакамлик низоларида энг кўп учрайдиган даъволар, коида тариқасида, мулк ҳуқуқини тан олиш учун даъволардир. Мулк ҳуқуқини ҳимоя қилишнинг ашёвий-ҳуқуқий воситаси бўлиб, мулк ҳуқуқини тан олиш тўғрисидаги даъво низоли мол-мулкка эгалик ҳуқуқи тўғрисида учинчи шахсларни хабардор қилиш учун шартномавий бўлмаган талаб сифатида белгиланади¹². Мулк ҳуқуқини тан олиш тўғрисидаги даъвода, кўпинча даъво бўйича жавобгар ашёга бўлган ҳуқуқларини талаб қилиши мумкин бўлган учинчи шахсдир, шунингдек даъвогарнинг мулкка бўлган ашёвий ҳуқуқини тан олмаслиги мумкин. Мулк ҳуқуқини тан олишда энг муҳим нарса даъвогар томонидан унинг мулкка бўлган ҳуқуқларини тасдиқлашдир.

Фойдаланилган адабиётлар (REFERENCES)

1. Жилин А.Г. Правосудие по гражданским делам: актуальные вопросы. – «Проспект», 2010 г. С.153-154.
2. Карягин Н.Е. Диспозитивные и императивные нормы в жилищном праве: вопросы теории и практики применения // Бизнес в законе. 2015. – № 2. – С. 42-46.
3. Хатунцев О.А. Право на защиту как правомочие субъекта права собственности // Бизнес в законе. 2008. – №2. – С. 107-110.
4. Стародумова С.Ю. О способах признания права собственности на земельные участки // Адвокат. 2009. – № 5. – С.87-92.
5. Обязательственные отношения в частном праве России: Монография. – М.: ВАКО, РГСУ, 2015. – С. 17-18.
6. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части второй (постатейный) / Под ред. Абовой Т.Е., Кабалкина А.Ю. – М. Юрайт. 2008. – 748 с.

¹² Волкова М.А., Стародумова С.Ю. Вещные права: современное состояние и перспективы развития // Актуальные проблемы российского законодательства. 2015. – № 9. – С.121.

7. Doniyorbek, I. (2022). MAJBURIYATNI BAJARMAGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKNI QO'LLASH MUAMMOLARI.
8. Договор как средство правового регулирования отношений в сфере оказания услуг: проблемы теории и практики: монография. – М.: ВАКО, РГСУ, 2015. – 148 с.
9. Ситдикова Л.Б. Нормативно-правовое и договорное регулирование отношений на возмездное оказание информационных услуг. – М.: ИГ «Юрист», 2007. - 48 с.
10. Imomniyozov, D. B. O. G. L., & Atalikova, G. S. (2022). INGLIZ VA MILLIY HUQUQIMIZDA SHARTNOMAVIY JAVOBGARLIKNING ASOSLARI. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2(2), 84-95.
11. Volkova M.A., Sitdikova L.B., Starodumova S.J., Shilovskaya A.L. Legal Problems of the Information Services Implementation in Russian Civil Law // Review of European Studies. 2015. Т. 7. № 6. С. 275.
12. Стародумова С.Ю. Возникновение и осуществление права собственности граждан на земельные участки: автореф. дисс. канд. юрид. наук. – Саратов, 2010.
13. Imomov, N. (2020). ANALYSIS OF NEW APPROACHES TO CIVIL LEGAL SECURITY FOR LOAN OBLIGATIONS. Review of law sciences, 4(2), 39-45.
14. Волкова М.А., Стародумова С.Ю. Вещные права: современное состояние и перспективы развития // Актуальные проблемы российского законодательства. 2015. – № 9. – С.121.